

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Зварич О.І.

*кандидат економічних наук,
Івано-Франківський університет права
імені Короля Данила Галицького*

ПОБУДОВА МОДЕЛІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ І ЙОГО ІНФРАСТРУКТУРИ

Останнім часом збільшилась кількість досліджень та публікацій, присвячених розв'язанню численних проблем окремих підрозділів інфраструктури на регіональному рівні. Наявні дослідження переважно стосуються виробничих, технологічних, екологічних аспектів функціонування підприємств виробничо-економічної інфраструктури, певних аспектів розвитку соціальної інфраструктури, проблем формування ринкової інфраструктури в Україні тощо, тобто мають фрагментарний характер. Меншою мірою досліджуються питання регіональної та місцевої інфраструктури як комплексного об'єкта впливу на економічний розвиток регіону.

Відносини в інфраструктурі за своєю економічною суттю є відносинами створення послуг та мають споживчий характер. У свою чергу, послуга, що лежить в основі діяльності будь-якого інфраструктурного об'єкта, є специфічною економічною категорією [1], що створює певні особливості інфраструктури як об'єкта управління, модернізації та реформування.

Словник іншомовних слів подає термін інфраструктура як «комплекс галузей економічного і соціального життя, які мають підпорядкований і допоміжний характер, обслуговують виробництво й забезпечують умови життєдіяльності суспільства: виробнича інфраструктура, соціальна інфраструктура». Виробнича інфраструктура включає транспорт, зв'язок, енергетику, водну інфраструктуру і охорону навколишнього середовища, а соціальна інфраструктура охоплює науку, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, культуру та відпочинок [2].

Соціально-економічний зміст поняття «регіональна інфраструктура» полягає у забезпеченні найнеобхідніших умов як соціального, так і економічного розвитку регіону. Однією з найважливіших пропорцій при цьому є співвідношення між його виробничим комплексом та інфраструктурою. Саме на прикладі об'єктів виробничої інфраструктури американським ученим-економістом Д. Ашауером доводиться безпосередній зв'язок між рівнем розвитку інфраструктури регіону (через показники валової вартості інфраструктури, динаміки обсягу державних капітальних вкладень саме в інфраструктурні підрозділи тощо) та рівнем активності його економічної складової, динамікою продуктивності праці, динамікою приватних інвестицій та, що особливо цікаво, динамікою норми прибутку в приватному секторі [3].

Важлива роль регіональної інфраструктури загалом впливає з її функцій, які умовно можна поділити на внутрішні (або спеціалізовані) та зовнішні (або загально регіональні) [4]. Внутрішні функції регіональної інфраструктури – це низка важливих соціальних та економічних функцій, які виконуються кожним підприємством, елементом та підрозділом регіональної інфраструктури. Зовнішні функції регіональної інфраструктури – це забезпечення комплексного, збалансованого розвитку регіону відповідно до його ресурсного потенціалу та спеціалізації. Власне виконання зовнішніх функцій і є предметом даного дослідження.

Побудова моделі взаємозв'язку економічного розвитку регіону і його інфраструктури здійснена в два етапи. Перший етап полягає у підборі показників-репрезентантів виробничої, соціальної та ринкової інфраструктури та показника економічного розвитку регіонів України. Сукупність обраних показників-репрезентантів виробничої, соціальної та ринкової інфраструктури, методику їх обчислення та одиниці вимірювання наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Сукупність показників-репрезентантів виробничої,
соціальної та ринкової інфраструктури регіонів**

№	Інфраструктура	Показник	Одиниці вимірювання
Виробнича інфраструктура			
1.1	Транспорт	Коефіцієнт відновлення дорожньої інфраструктури = інвестиції в дорожню інфраструктуру / щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям	млн. грн. / км на 1000 км ² території
1.2	Зв'язок	Гранична ефективність інвестицій у зв'язок = приріст доходів від надання послуг зв'язку / приріст капітальних інвестицій в зв'язок	відсотків
1.3	Енергетика	Виробництво електроенергії на одну особу	млн. кВт•год. / ос.
1.4	Водна інфраструктура	Коефіцієнт приросту загального водовідведення до приросту житлового фонду	відсотків
1.5	Охорона навколишнього середовища	Гранична ефективність інвестицій в охорону навколишнього середовища = приріст поточних витрат на охорону та раціональне використання природних ресурсів / приріст капітальних інвестицій на охорону та раціональне використання природних ресурсів	відсотків
Соціальна інфраструктура			
2.1	Наука	Коефіцієнт ефективності впровадження наукових розробок = обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою для ринку / внутрішні поточні витрати на наукові та науково-технічні прикладні розробки	часток

Закінчення таблиці 1

2.2	Освіта	Показник охоплення дітей дошкільними навчальними закладами = загальна чисельність вихованців дошкільних навчальних закладів / загальна чисельність дітей у віці 1-6 років (без дітей, що навчаються у перших класах, організованих у школах)	Відсотків
2.3	Охорона здоров'я	Забезпеченість населення лікарняними ліжками	кількість ліжок на 10 тис. населення
2.4	Соціальний захист	Кількість будинків-інтернатів для громадян похилого віку та інвалідів (дорослих та дітей і молоді)	одиниць
2.5	Культура та відпочинок	Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку	одиниць
Ринкова інфраструктура			
3.1	Торгівля	Індекс фізичного обсягу роздрібного товарообороту	відсотків
3.2	Фінансова і страхова діяльність	Рентабельність фінансової та страхової діяльності	відсотків
3.3	Операції з нерухомим майном	Рентабельність діяльності підприємств у сфері операцій з нерухомим майном	відсотків
3.4	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	Рентабельність діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	відсотків
3.5	Інші види діяльності (діяльність громадських, екстериторіальних організацій і органів)	Рентабельність інших видів діяльності	відсотків

Джерело: розробка автора

В якості показника економічного розвитку регіонів України обрано показник валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу.

На другому етапі вирішується задача оцінки взаємозв'язку між показниками регіональної інфраструктури та показником економічного розвитку регіонів. Вибір методики оцінки даного взаємозв'язку спирається на теорію математичної статистики, яка для такого аналізу пропонує використовувати кореляційно-дисперсійний аналіз або ж теорію метрики (відстані). Ці види аналізу схожі за суттю, але протилежні за висновками. В даному дослідженні зосереджено увагу на другому підході. При виборі метрики відстані з-поміж евклідової, Манхеттенської, Міхновського та ін. ми зупинились на евклідовій відстані.

Попри існуючу різноманітність підходів до розуміння сутності регіональної інфраструктури та існування відповідних концепцій, виділення різних рівнів регіональної інфраструктури, кожен з її елементів виконує свою функцію в економічній системі регіону. Тому класифікація регіональної інфраструктури за функціональною ознакою на виробничу, соціальну та ринкову інфраструктуру є, на нашу думку, найбільш точною.

Варто також зауважити, що регіональна інфраструктура не функціонує відокремлено. Вона повинна бути пропорційною рівню розвитку виробництва і обігу на кожному з етапів розвитку суспільства. Адже сучасна економіка вимагає наявності потужних промислових і торгових комплексів, мережі об'єктів логістичного забезпечення виробництва і обігу, інформаційно-комерційних мереж, високоефективних засобів фінансово-кредитних установ і розрахунків, а населення регіону повинно бути забезпечене якісними освітніми, медичними, культурно-просвітницькими послугами. Особливо важливе значення інфраструктура має для розміщення продуктивних сил та економічного розвитку регіонів.

Таким чином, запропонована модель взаємозв'язку між показниками регіональної інфраструктури та показником економічного розвитку регіонів дозволяє здійснювати аналіз за виділеними елементами, що може призвести до одного з наступних висновків. Відставання розвитку інфраструктури від темпів розвитку галузей промислового виробництва призводить до гальмування всього процесу виробництва та розвитку інших сфер економіки, а це тягне за собою погіршення якості життя населення, зростання соціальної напруги та інших негативних наслідків. І навпаки, якщо розвиток інфраструктури є достатнім або випереджаючим, то в суспільстві можуть бути сформовані передумови для активних відтворювальних процесів в усіх галузях економіки, активізуються інвестиційні потоки, значно ефективніше використовуються ресурси та ін.

Список використаних джерел:

1. Черниш О. І. Ринок послуг: механізми державного регулювання в трансформаційній економіці / О. І. Черниш, В. В. Дорофієнко (заг. ред.). – Донецьк: ТОВ «РВК-ПРОМО», 2005. – 410 с.
2. Словник іншомовних слів. Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua>.
3. Aschauer David. Is the Public Capital Stock Too Low? / David Aschauer // Chicago Fed Letter. – 1987. – October.
4. Валентюк І., Регіональна інфраструктура: сучасний формат та інструменти розвитку / І. Валентюк, Н. Сич, В. Сухенко // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України. – 2010. – Вип. 1. – С. 148-161. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2010_1_17.